

Список використаних джерел:

1. Закон про місцеве самоврядування в Україні. *Науково-практичний коментар*. Київ : 1999. 397 с.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування. *Офіційний вісник України*. 2015. № 24. С. 450.
3. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. Київ : Ін Юре, 1997. С. 17.
4. Конституція України : Закон України прийнятий Верховною Радою України 28 червня 1996 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
5. Маліков С.В. Принципи місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Київ, 2012. 21 с.
6. Муніципальне право : учебник / Авт. кол.: В.А. Баранчиков, С.Н. Бочаров, В.Н. Бутырин и др. ; под ред. А.М. Никитина. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2000. 439 с.
7. Наливайко Л.Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Харків, 2010. 40 с.
8. Смирнова Т.С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 2001. 262 с.
9. Трачук П.А. Участь громадян України у місцевому самоврядуванні : монографія. Ужгород : Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2003. 216 с.

УДК 342.951(477)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.31>

КОШИКОВ Д.О.

ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті виокремлено види безпеки, що в сукупності складають економічну безпеку держави та компетентних суб'єктів, які забезпечують функціонування кожного з видів, у результаті чого встановлено окремі елементи системи суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави (вищі та центральні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інституції громадянського суспільства), а також наголошено на необхідності врахування деяких правоохоронних органів як окремих складових елементів даної системи. Наголошено, що кожна окрема адміністративно-територіальна одиниця відрізняється власними особливостями, економічними потужностями, ресурсами та потребами. А ефективність реалізації будь-якої державної політики, в тому числі у сфері забезпечення економічної безпеки держави, залежить від участі та підтримки населення країни. Визначено, що разом із НБУ вагому роль у забезпеченні економічної безпеки держави відіграє ще один орган із специфічним статусом – Анти-монопольний комітет України, основним завданням якого є забезпечення балансу економічної конкуренції національних суб'єктів господарювання, що безпосередньо відображається на стані економічної ситуації країни, а відтак і на здійсненні заходів, спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки. Безпека економічного сектору держави залежить не тільки від ефективності виробництва і розвитку господарських відносин – це більш широка загальна сфера, на яку впливають і стан екології, і суспільний прогрес, і соціальний розвиток, і рівень життя. З'ясо-

вано, що, з одного боку, парламент є суб'єктом формування державної політики, в тому числі у сфері забезпечення економічної безпеки, а з іншого – в межах своєї компетенції формує необхідну нормативно-правову базу для подальшого втілення даного напрямку державної політики, а тому реалізує останню у специфічному нормотворчому напрямі. Доведено, що до структури економічної безпеки пропонуємо включити такі види безпеки: виробничу; демографічну; екологічну; енергетичну; зовнішньоекономічну; інвестиційну; інформаційну; науково-технологічну; продовольчу; сировинно-ресурсну безпеку; соціальну; технологічну та фінансову.

Ключові слова: економічна безпека, національна безпека, державна політика, держава, вищі органи державної влади, центральні органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, фізичні особи.

The article identifies the types of security, which together constitute the economic security of the state and competent entities that ensure the functioning of each of the types, as a result of which certain elements of the system of subjects of implementation of state policy in the field of ensuring economic security of the state are established (supreme and central government bodies, local authorities local government and civil society institutions), as well as the need to consider some law enforcement x bodies of individual constituent elements of the system. It is emphasized that each administrative unit is different in its own peculiarities, economic capacities, resources and needs. And the effectiveness of the implementation of any state policy, including in the field of economic security of the state, depends on the participation and support of the population of the country. It is determined that, along with the NBU, another authority with a specific status - the Anti-monopoly Committee of Ukraine, whose main task is to ensure the balance of economic competition of national economic entities, which directly reflects on the state of the economic situation of the country, plays a significant role in ensuring the economic security of the state, and from the implementation of measures aimed at improving the level of economic security. The security of the economic sector of the state depends not only on the efficiency of production and development of economic relations, it is a broader general sphere, which is influenced by the state of ecology, social progress, social development, and standard of living. It is revealed that, on the one hand, the Parliament is the subject of public policy formation, including in the sphere of economic security, and on the other, within its competence, forms the necessary legal framework for the further implementation of this direction of public policy, and therefore implements the latter in a specific rulemaking direction. It is proved that in the structure of economic security we propose to include the following types of security: industrial; demographic environmental; energy; foreign economic; investment; informational; scientific and technological; food; raw material and resource security; social; technological and financial.

Key words: economic security, national security, state policy, state, supreme bodies of state power, central bodies of state power, bodies of local self-government, associations of citizens, individuals.

Постановка проблеми. Економічна безпека держави є складною багатокomпонентною категорією, а відсутність її легалізованої дефініції суттєво ускладнює формування об'єктивного уявлення про її змістовне наповнення. У зв'язку із цим виникають труднощі під час: визначення переліку загроз економічної та одночасно національної безпеки держави; розроблення та реалізації планів щодо протидії таким загрозам; забезпечення безпеки економіки та визначення компетентного кола суб'єктів. Безумовно, формування та уніфікація понятійно-категоріального апарату у сфері економічної безпеки із його подальшим законодавчим закріпленням залишається одним із актуальних питань забезпечення національної безпеки, так само як і розроблення відповідних нормативно-правових актів (стратегій, концепцій, планів заходів тощо), спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки держави. Натомість сьогодні правова та економічна доктрини привалують у вирішенні питання про сутність категорії економічної безпеки. Не заглиблюючись у дискусію із приводу змісту та характеристики понять «економічна безпека держави», «сфера забезпечення економічної безпеки держави» та пріоритетів державної політики в даному напрямі, вважаємо за необхідне додатково зупинитись на складових елементах еконо-

мічної безпеки, які формують відповідну сферу, в межах якої розробляється та реалізується один із напрямів державної політики. Окрім того, саме виокремлення конкретних компонентів сфери економічної безпеки дасть змогу чітко сформулювати перелік суб'єктів впровадження державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Стан дослідження. Економічна безпека завжди була актуальною темою досліджень у різних сферах науки: економіці, юриспруденції та теорії державного управління, про що свідчать численна кількість наукових праць. Проблему розглядали: З.З. Биктимирова, Т.Є. Воронкова, О.М. Грибіненко, О.А. Гриценко, М.М. Єрмошенко, О.І. Олійничук, Т.В. Сак, О.В. Ставицький, С.І. Урба, О.Ю. Чубукова, С.М. Шагоян, Л.С. Шевченко, І.І. Яремко. Деякі науковці присвятили свої праці окремим складовим елементам сфери економічної безпеки. Наприклад, О.А. Ліндюк, О.Г. Сидорчук, О.О. Сиченко та В.А. Скуратівський з'ясували місце соціальної безпеки в системі національної безпеки, її організаційно-економічне забезпечення та державне регулювання.

Проте за межами вказаних досліджень залишилось питання, пов'язане із суб'єктами забезпечення економічної безпеки та здійснення державної політики в даному напрямі, що негативно позначається на виробленні та реалізації останньої. При цьому такі суб'єкти опосередковано визначалися у роботах низки вчених (І.М. Берназюк, К.О. Ващенко, З.В. Гбур, С.В. Каламбет, Б.О. Кириленко, Ю.В. Ковбасюк, В.А. Ліпкан, Х.О. Мандзіновська, Н.М. Попадинець, Ю.П. Сурмін), але без будь-якої систематизації та конкретизації.

Постановка завдання. Мета статті полягає у встановленні елементів які в сукупності складають систему суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, шляхом виокремлення конкретних сфер функціонування яких забезпечує економічну безпеку держави та встановлення компетентних суб'єктів, які безпосередньо забезпечують їх прогрес і функціонування.

Результати дослідження. Необхідно відмітити, що суб'єкти забезпечення економічної безпеки є одним із ключових елементів системи останньої незалежно від рівня її асекурації – локального (О.М. Грибіненко, С.М. Шагоян [1, с. 99]) чи загального (О.В. Ставицький [2, с. 75], С.І. Урба [3, с. 25]). Перш ніж перейти безпосередньо до визначення складових елементів економічної безпеки, що дасть змогу окреслити конкретні сфери діяльності та визначити компетентних суб'єктів, зауважимо, що подібно до поняття «економічна безпека» її складові елементи також є предметом наукових дискусій. Так, М.М. Єрмошенко наводить достатньо обмежену систему економічної безпеки, яка налічує три елементи: фінансову, внутрішньо- та зовнішньоекономічну безпеку [4, с. 30]. О.І. Олійничук зазначає, «що ключовими складовими системи економічної безпеки держави доцільно визнати макроекономічну, зовнішньоекономічну, енергетичну, фінансову, продовольчу, інвестиційну, виробничу, інноваційну, які піддаються загрозам, визначених чинним законодавством» [5, с. 97]. Досліджуючи структуру та сутність системи економічної безпеки, О.Ю. Чубукова пропонує до першої відносити такі види безпеки: «сировинно-ресурсну, енергетичну, соціальну, екологічну, інформаційну, інноваційно-технологічну, інвестиційну, зовнішньоекономічну» [6, с. 11]. До зазначеного переліку І. І. Яремко додає ще один вид безпеки – продовольчу [7, с. 74].

Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко та С.М. Макухата серед основних складових частин даного виду безпеки виокремлюють: «енергетичну та ресурсно-сировинну безпеку держави; науково-технологічну (інноваційну) безпеку; інвестиційну безпеку; фінансову безпеку; продовольчу безпеку; безпеку людського розвитку» [8, с. 53–164]. Схожі елементи виділяє і Т.В. Сак, розташовуючи їх за ваговим коефіцієнтом у такій послідовності: енергетична безпека (0,1324); науково-технологічна безпека (0,1183); фінансова безпека (0,1127); продовольча безпека (0,1108); макроекономічна безпека (0,1005); інвестиційна безпека (0,0939); зовнішньоекономічна безпека (0,0901); демографічна безпека (0,0836); соціальна безпека (0,0808); виробнича безпека (0,0769) [9, с. 339].

Відмінності в наведених переліках можна пояснити різними трактуваннями узагальнюючого поняття «економічна безпека» як фактору, від тлумачення якого залежить автономність економічного сектору та його здатність до регенерації, чи як сукупності зовнішніх і внутрішніх загроз, що впливають на рівень захищеності соціальних інтересів, безпеки держави та окремих індивідів. Необхідно відмітити і те, що, незважаючи на розбіжність низки елементів, є такі, що носять постійний характер, оскільки присутні в кожному з переліків. Вважаємо, що узагальнення таких перманентних (по відношенню один до одного) елементів дасть змогу сформулювати об'єктивне уявлення про зміст сфери економічної безпеки у площині суб'єктів, що забезпечують її функціонування. На підставі всіх вищенаведених поглядів щодо структури економічної безпеки

пропонуємо зарахувати до її складу такі види безпеки: виробничу; демографічну; екологічну; енергетичну; зовнішньоекономічну; інвестиційну; інформаційну; науково-технологічну; продовольчу; сировинно-ресурсну безпеку; соціальну; технологічну та фінансову.

До сформованого переліку навмисно не були включені такі види безпеки, як макро- та внутрішньоекономічна, а також безпека людського розвитку, здебільшого через те, що вони носять універсальний характер. Макроекономічна безпека відображає загальний стан національної економіки з урахуванням зовнішніх чинників, що впливають на її стан. Тому її визначення так чи інакше залежить від показників і суті всіх інших видів безпеки та їх синтезу. Більш того, інші види, які в сукупності утворюють макроекономічну безпеку, входять і до обсягу змісту категорії внутрішньоекономічної безпеки, звичайно, без урахування чинників, що носять міжнародний характер. Безпека людського розвитку складається з: «економічної безпеки, яка проявляється в забезпеченні людини достатнім доходом; продовольчої безпеки (доступність основних продуктів харчування); екологічної безпеки – можливості жити в незабрудненому навколишньому середовищі; особистої безпеки – захищеності від загроз насилля; політичної безпеки, яка пов'язана з признанням та реалізацією прав людини; суспільної та культурної безпеки, під якою розуміється захищеність культурної різноманітності та суспільного розвитку» [10, с. 136]. Як убачається, безпека людського розвитку містить елементи, що відповідають складовим частинам економічної безпеки держави, а частково деталізує категорію соціальної безпеки, тобто «стан гарантованої правової та інституційної захищеності життєво важливих соціальних інтересів людини, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз» [11, с. 35]. О.Г. Сидорчук констатує нерозривний зв'язок соціальної безпеки та матеріальних, санітарно-епідеміологічних, екологічних, психологічних умов [12, с. 32]. Підтвердженням зазначеного також є дослідження В.А. Скуратівського та О.А. Ліндюк, результати якого було встановлено, що державна політика забезпечення соціальної безпеки реалізується в духовній, політичній, економічній, соціально-класовій, соціально-трудовій, пенсійній, а також у сфері соціального захисту [13, с. 201].

Зроблене вище узагальнення дає змогу виокремити повний перелік суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, актуальність якого підвищується внаслідок монолітного нормативно-правового акта в окресленому напрямі з чітким розмежуванням функцій і компетенції. Також необхідно врахувати і те, що відсутність окремої стратегії державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави та планів заходів і її реалізації суттєво ускладнюють систематизацію суб'єктів, до компетенції яких відноситься названа діяльність. Обидва стратегічно важливих нормативно-правових акта, маємо на увазі Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», затверджену указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [14], і Стратегію національної безпеки України, затверджену указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 [15], теж не містять визначення суб'єктів реалізації державної політики в напрямі забезпечення економічної безпеки, хоча і регламентують окремі фундаментальні засади, які спрямовані не тільки на подолання економічної кризи, накопичення фінансових ресурсів держави та підвищення рівня життя населення, зміну системи оподаткування, а також встановлюють необхідність декриміналізації: національної економіки (виведення її окремих галузей із тіньового сектору); грошової та кредитної політики країни; деяких напрямків функціонування оборонно-промислового комплексу, енергетичної та промислової галузей як потужного фундаменту розбудови інших соціально-важливих сфер, а також попередження будь-якого втручання в національну економіку держави-агресора, підвищення юридичного захисту інтересів держави.

Зазначене свідчить про розгалужену систему суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, тобто достатньо велику їх кількість і складну побудову самої системи. Тому, на нашу думку, доцільно спиратись на теоретичну, а не легальну основу забезпечення економічної безпеки держави, зокрема через встановлення переліку її складових елементів, із подальшим розподілом на сфері функціонування, які забезпечують компетентні суб'єкти. Під останніми Х.О. Мандзіновська пропонує розуміти: «державні та місцеві органи виконавчої і законодавчої влади; міністерства, відомства, комерційні і некомерційні організації, громадські організації, окремі громадяни тощо» [16, с. 161]. Н.М. Попадинець зазначає, що «суб'єктами економічної безпеки України є функціональні і галузеві міністерства та інші органи державної влади, податкові й митні служби, банки, біржі, фонди і страхові компанії, а також виробники, продавці продукції і вітчизняні споживачі» [17, с. 22]. Зробимо застереження щодо окремих суб'єктів економічної безпеки, а саме: банків, бірж, фондів, страхових компаній, а також виробників і продавців продукції і вітчизняних споживачів. Діяльність таких суб'єктів

хоча і впливає на рівень національної економічної безпеки, проте не пов'язана ані з формуванням, ані з реалізацією відповідної державної політики. Проста система суб'єктів забезпечення економічної безпеки була запропонована С.В. Каламбетом і Б.О. Кириленко: «Держава, регіони, підприємства, фізичні особи» [18, с. 346]. Даний перелік, на нашу думку, не сприяє формуванню цілісної системи суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, а тому потребує подальшої конкретизації.

Важливу роль у формуванні та впровадженні державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави виконують вищі органи державної влади: парламент – єдиний орган законодавчої влади; уряд – вищий орган виконавчої влади; глава держави, який приймає стратегічні рішення у країні, в тому числі щодо розвитку економічного сектору. Особливою ознакою даних суб'єктів є їх належність до вищих органів державної влади, у зв'язку із чим вони наділені відповідним адміністративно-правовим статусом [19].

Діяльність Верховної ради України (далі – ВР України) у сфері державної політики у визначальних суспільних сферах має дуалістичний характер, який яскраво прослідковується у висновку, що наводить І.М. Берназюк: «Визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики є одним із напрямів стратегічної правотворчості Верховної Ради України, який реалізується шляхом вироблення державної політики в цілому або окремих сферах, розроблення та прийняття законів, у яких визначаються засади внутрішньої і зовнішньої політики, а також основи правового регулювання певного виду суспільних правовідносин» [20, с. 181]. З одного боку, парламент є суб'єктом формування державної політики, в тому числі у сфері забезпечення економічної безпеки, а з іншого – в межах своєї компетенції формує необхідну нормативно-правову базу для подальшого втілення даного напрямку державної політики, а тому реалізує останню у специфічному нормотворчому напрямі.

Президент України не тільки здійснює загальне керівництво у сфері національної безпеки, частиною якої є економічна безпека, він також наділений правом законодавчої ініціативи та видає обов'язкові для виконання на всій території укази, зокрема у сфері забезпечення економічної безпеки. Таким чином, глава держави має можливість впливати на стан здійснення державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки, визначати її пріоритетні напрями. При інституті президента в Україні діє Рада національної безпеки і оборони України (далі – РНБО України) – «головний координаційний орган із питань національної (в тому числі й економічної) безпеки, що планує, організує і контролює здійснення заходів із метою мінімізації та нейтралізації загроз економічній безпеці держави» [21, с. 20].

Діяльність Кабінету Міністрів України (далі – КМ України) спрямована на забезпечення економічної незалежності, стабільності та безпеки держави шляхом: реалізації заходів і програм у межах сфери економічної безпеки; впровадження механізмів забезпечення безпеки економіки країни; організації та координації діяльності інших центральних органів виконавчої влади у визначених напрямках [22, с. 22].

Обов'язок щодо забезпечення функціонування та розвитку кожного з напрямів державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави покладається на центральні органи виконавчої влади, що дає підстави співвіднести види безпеки та конкретних суб'єктів таким чином: у виробничій, інвестиційній, продовольчій і сировинно-ресурсній державну політику реалізує Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (далі – Мінекономіки); в енергетичній і екологічній – Міністерство енергетики та захисту довкілля України (далі – Мінекоенерго); у зовнішньоекономічній – Міністерство закордонних справ України (далі – МЗС України); в науково-технологічній – Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України); у соціальній і демографічній – Міністерство соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики); у фінансовій – Міністерство фінансів України (далі – Мінфін).

Щодо інформаційної і зовнішньоекономічної безпеки, то, незважаючи на те, що останню переважно здійснює МЗС України, обидва види залежать від діяльності всіх центральних органів виконавчої влади, оскільки кожний із них у межах наданих їм законом повноважень провадить інформаційну політику та здійснює міжнародне співробітництво в відповідній галузі. Зі свого боку від Міністерства інфраструктури України (далі – Мінінфраструктури) залежить організація та здійснення логістичних перевезень товарів на території країни та поза її межами. Фінансова безпека як складова частина економічної безпеки також забезпечується Національним банком України (далі – НБУ), який, хоча і не є центральним органом виконавчої влади, маючи специфічний статус, провадить грошово-кредитну політику держави, забезпечує стабільність національної валюти, від чого значної мірою залежить розвиток товарно-грошових відносин, економічний прогрес і фінансова стабільність. Разом із НБУ вагому роль у забезпеченні економічної

безпеки держави відграє ще один орган із специфічним статусом – Антимонопольний комітет України, основним завданням якого є забезпечення балансу економічної конкуренції національних суб'єктів господарювання, що безпосередньо відображається на стані економічної ситуації країни, а відтак і на здійсненні заходів, спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки.

Вказані вище органи реалізують втілення державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави на загальнодержавному рівні в той час, коли ефективність такої діяльності значною мірою залежить від реалізації окремих територіях (областей, міст, сіл, селищ тощо). Справа в тому, що кожна окрема адміністративно-територіальна одиниця відрізняється власними особливостями, економічними потужностями, ресурсами та потребами. У той час, коли відмінним може бути характер загроз економічній безпеці в залежності від географічних, соціальних і культурних особливостей. Як нами вже було зазначено, безпека економічного сектору держави залежить не тільки від ефективності виробництва і розвитку господарських відносин, це більш широка загальна сфера, на яку впливають і стан екології, і суспільний прогрес, і соціальний розвиток, і рівень життя. До того ж економічна безпека держави не може бути визначена автономною категорією з огляду на те, що залежить від рівня економічної безпеки кожної адміністративно-територіальної одиниці, тому державна політика в зазначеному напрямку повинна здійснюватись не тільки на загальному, а і на локальному рівні відповідними компетентними суб'єктами – органами місцевого самоврядування.

Необхідною гарантією демократичного розвитку держави є утвердження громадянського суспільства шляхом створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян в органах державної влади та місцевого самоврядування, посилення впливу інституцій громадянського суспільства на прийняття важливих управлінських рішень, запровадження безперервної практики проведення консультацій органів державної влади та місцевого самоврядування із громадськістю з найбільш актуальних питань розвитку держави та суспільства (як загальнодержавного, так і місцевого значення) [23; 24]. Отже, ефективність реалізації будь-якої державної політики, в тому числі у сфері забезпечення економічної безпеки держави, залежить від участі та підтримки населення країни. На чому опосередковано наголошено в ч. 1 ст. 17 Конституції України: «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [25]. Під народом України в такому контексті необхідно розуміти населення, що проживає на території: окремих індивідів і їх групи (об'єднання громадян). Як справедливо зауважує В. А. Ліпкан, «у Стратегії національної безпеки України лише задекларовано участь громадян у забезпеченні НБУ, втім, не визначено конкретні механізми, а головне – напрями взаємодії з державними органами» [26, с. 405]. Ідентичними є положення Закону України «Про національну безпеку України» [27], де в ст. 10 закріплено лише механізм здійснення громадянами та їх об'єднаннями цивільного контролю у сфері національної безпеки. Як приклади впливу громадян і їх об'єднань на розвиток національної економіки та рівень її безпеки можна навести такі заходи. Зокрема, проведення у квітні 2019 року прес-конференції «Український бізнес об'єднує зусилля для спільного просування важливих економічних реформ», на якій Українською Радою бізнесу, Фондом підтримки економічної безпеки України та Платформою взаємодії бізнесу Бізнес100 було підписано Меморандум про взаємодію і співпрацю із впровадження рівних правил ведення бізнесу в Україні [28]. Також упродовж зазначеного періоду за даними колективного діалогового медіа «Бізнес» ряд бізнес-об'єднань, у тому числі Українська рада бізнесу та Фонд підтримки економічної безпеки України, подали звернення до кандидатів на посаду президента та політичних партій, «у якому закликали до діалогу та якнайшвидшого прийняття необхідних державних документів для нівелювання ключових загроз економіці» [29].

Висновки. Отже, система суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави складається з вищих (ВР України, Президент України, РНБО України, КМ України, Антимонопольний комітет України) та центральних (Мінекономіки, Мінекоенерго, МЗС України, МОН України, Мінсоцполітики, Мінфін, Мінінфраструктури, НБУ як орган зі спеціальним статусом) органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інституцій громадянського суспільства (громадяни та їх об'єднання). Між тим слід зазначити, що така система не може бути абсолютною з огляду на те, що в процесі реалізації окресленої державної політики беруть участь і правоохоронні органи щодо попередження, запобігання та протидії правопорушенням, які можуть вплинути на рівень економічної безпеки у країні. А тому, з метою вдосконалення отриманих висновків, у межах перспективних наукових пошуків доцільно визначити суб'єктів, які реалізують правоохоронну функцію держави у сфері економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Грибіненко О.М., Шагоян С.М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 22. Ч. 1. С. 98–100.
2. Ставицький О.В. Формування моделі економічної безпеки. Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. Вип. 7. С. 71–77.
3. Урба С.І. Система економічної безпеки держави: сутність та особливості формування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 26(1). С. 22–25.
4. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія. Київ : КНТЕУ, 2001. 309 с.
5. Олійничук О.І. Система економічної безпеки держави та рівні її формування: концептуальні аспекти. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 1. Т. 48. С. 93–100.
6. Чубукова О.Ю., Воронкова Т.Є. Система економічної безпеки (екосистейт): сутність, структура. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_82 (дата звернення: 28.11.2019).
7. Яремко І.І. Економічна безпека як складова національної безпеки держави. Інтегроване стратегічне управління: проблеми адміністрування, економічної безпеки та проектної діяльності: тези доповідей І міжвузівської науково-практичної конференції (24-26 квітня 2013 року, Львів). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 74–75.
8. Шевченко Л.С., Гриценко О.А. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія. Харків : Право, 2009. 312 с.
9. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 336–340.
10. Биктимирова З.З. Безопасность в концепции развития человека. *Общественные науки и современность*. 2002. № 6. С. 135–142.
11. Сиченко О.О. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія: *Державне управління*. 2012. Т. 186. Вип. 174. С. 34–38.
12. Сидорчук О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.
13. Скуратівський В.А., Линдюк О.А. Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. № 3. С. 194–204.
14. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 67.
15. Стратегія національної безпеки України : указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 43. Ст. 1353.
16. Мандзіновська Х.О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2016. № 2. С. 159–166.
17. Попадинець Н.М. Основні чинники забезпечення економічної безпеки України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. С. 21–23.
18. Каламбет С.В., Кириленко Б.О. Економічна безпека як багаторівнева система. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 249–344.
19. Безпалова О.І. Особливості вищих органів державної влади як суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2015. № 14. Т. 1. С. 54–57.
20. Берназюк І.М. Визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики як напрям стратегічної правотворчості Верховної ради України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 178–182.
21. Гбур З.В. Основні функції держави у сфері забезпечення економічної безпеки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 2. С. 16–24.
22. Державна політика : підручник / Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін [та ін.]. Київ : НАДУ, 2014. 448 с.
23. Безпалова О.І. Особливості участі інституцій громадянського суспільства у процесі реалізації правоохоронної функції держави. *Науковий юридичний журнал «Юридична Наука»*. 2015. № 8. С. 42–49.

24. Беспалова О.И. Административно-правовые основы участия общественности в реализации правоохранительной функции государства. *Право и политика*. 2014. № 2/1. С. 14–17.

25. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

26. Ліпкан В.А. Національна безпека держави. Київ : КНТ, 2009. 575 с.

27. Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

28. Об'єднуємо зусилля для спільного просування важливих економічних реформ (15.04.2019) // Офіційний веб-сайт «Національна платформа малого та середнього бізнесу». URL: platforma-msb.org/ob-uednuyemo-zusylyya-dlya-spilnogo-prosuvannya-vazhlyvyh-ekonomichnyh-reform/ (дата звернення: 10.12.2019).

29. Економічна безпека: макроекономічні загрози та фіскальний вимір // Колективного діалогового медіа «Бізнес». URL : <https://business.ua/person/5002-ekonomichna-bezpeka-makroekonomichni-zagrozi-ta-fiskalnij-vimir> (дата звернення: 10.12.2019).

УДК 347.97

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.32>

КРИЛОВ Д.В.

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ: ЕЛЕМЕНТИ ЇХНЬОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Статтю присвячено визначенню особливостей адміністративно-правового статусу суб'єктів реалізації державної податкової політики. У дослідженні розглянуто податкові реформи, що мали місце в Україні, зроблено висновки про тенденції та подальші напрямки розвитку податкової системи. Розглянуто класифікацію зазначених суб'єктів, досліджено нормативно-правові документи, які регламентують їхній правовий статус. Прослідковано еволюцію термінів «державна послуга», «публічна послуга», «адміністративна послуга». Наведено їхні основні ознаки та розкрито сутність. Надано характеристику завданням та функціям суб'єктів державної податкової політики, приділено увагу їхнім повноваженням, доведено, що їхня сутність пов'язана із забезпеченням адміністративних послуг та переважно представляє із себе публічно-сервісну діяльність. З'ясовано, що завдання та функції суб'єктів реалізації державної податкової політики характеризуються рядом особливостей, набутих упродовж тривалого періоду розбудови та реформування податкової сфери держави. Визначено, що світовий тренд розбудови адміністративних послуг спрямовано на обслуговуючу, тобто сервісну модель. Україна також дотримується цього напрямку розвитку, що підтверджується аналізом проведених у державі реформ. Прикладом надбань у цьому напрямку може слугувати збільшення кількості послуг, які забезпечують Державна податкова служба та Державна митна служба в порівнянні з Державною фіскальною службою. Особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів реалізації державної податкової політики знаходять свій відбиток у завданнях та функціях цих суб'єктів. Зміст функцій, прямо пов'язаних із контролем, для Державної податкової служби та Державної митної служби не перевищує однієї третини від переліку усіх покладених на них завдань. Це свідчить про те, що більшість функцій полягає в наданні адміністративних послуг. А відтак статус цих органів у якості «Служби» відповідає нормам Закону України «Про центральні органи виконавчої влади». Окрім того, це надає

© КРИЛОВ Д.В. – доктор економічних наук, докторант (Науково-дослідний інститут публічного права)